

Т.М. Константинова
старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін
Дунайського інституту
Національного університету «Одеська морська академія»,
м. Ізмаїл, Одеська область, Україна

І.Ю. Тихонова
старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін
Дунайського інституту
Національного університету «Одеська морська академія»,
м. Ізмаїл, Одеська область, Україна

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ДО ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗАСОБАМИ КЕЙС-МЕТОДУ

Анотація. У статті розглянуто суть кейс-методу, розкрито його зміст, вимоги. Розглянуто основні компоненти застосування кейс-методу як інноваційної педагогічної технології у процесі викладання іноземної мови та розкрито педагогічні умови формування навичок професійно-орієнтованого спілкування майбутніх фахівців морської галузі. Звернуто увагу на важливість ролі викладача в розвитку позитивної мотивації курсантів засобами кейс-методу.

Ключові слова: кейс-метод, позитивна мотивація, професійно-орієнтоване спілкування, методичне забезпечення.

Недостатній рівень підготовки майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування в багатонаціональних екіпажах і практична нагальність у вирішенні цієї проблеми зумовили необхідність упровадження педагогічних умов та нових методів навчання, які були б спрямовані на підвищення рівнів готовності майбутніх фахівців морської галузі до іншомовного професійно-орієнтованого спілкування. Це вимагає пошуку нових форм організації навчально-виховного процесу, які дозволили б забезпечити високий рівень знань курсантів, уміння самостійно набувати і застосовувати їх на практиці. У підвищенні ефективності навчання курсантів особливе значення мають інтерактивні технології, які орієнтовані на особистість курсанта. Одним із методів, який дозволяє врахувати новітні тенденції в освіті та професійну спрямованість навчального процесу підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, є кейс-метод, який набуває широкого застосування. На нашу думку, це пов'язано з тим, що цей метод дає можливість використовувати реальні ситуації, які ставлять курсанта в конкретні умови його майбутньої професійної діяльності ще на етапі його професійної підготовки.

Кейс-метод почав застосовуватися ще на початку ХХ століття. Гарвардська школа бізнесу дає таке визначення методу кейсів: «Метод навчання, за якого студенти і викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій. Таким чином, метод кейсів включає одночасно і особливий вид навчального матеріалу, і особливі спроби використання цього матеріалу в навчальному процесі» [1].

На нашу думку, основна функція кейс-методу у процесі підготовки майбутніх фахівців морської галузі – навчити вирішувати складні проблеми, які неможливо розв'язати аналітичним способом. Виконання курсантами кейсів передбачає здобуття знань у вигляді певного фактичного матеріалу, засвоєння основних понять, законів, формування вмінь і навичок. З іншого боку, кейси повинні розвивати мислення курсантів, формувати пізнавальну потребу, забезпечувати переростання її в інтерес, у пізнавальну активність аж до досягнення самостійності. Сутність кейс-методу (case study) – методу ситуаційного аналізу – полягає в тому, що тим, хто навчається, пропонується осмислити реальну професійну ситуацію, опис якої водночас відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, які необхідно засвоїти з метою її розв'язання. Основне у викладеній проблемі – те, що вона не має однозначних рішень [2, с. 7].

Аналіз психолого-педагогічної літератури із проблеми дослідження дає нам можливість припустити, що ефективність процесу підготовки майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування забезпечується сукупністю таких педагогічних умов. 1. Психолого-педагогічні: формування мотивації до професійно-орієнтованого спілкування у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі. 2. Методичні: розроблення інструктивно-методичної бази процесу впровадження кейс-технологій у підготовку майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування. 3. Організаційні: інтеграція кейс-технологій, нових і традиційних методів та форм навчання іншомовного професійно-орієнтованого спілкування у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі. Однією з найважливіших педагогічних умов, яка сприяє ефективності процесу підготовки майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування, вважаємо формування позитивної мотивації. [6, с. 79]. Також особливість роботи викладача, що практикує кейс-метод, полягає в тому, що він не тільки максимально формує позитивну мотивацію, а й розвиває навички професійно орієнтованого спілкування майбутніх фахівців морської галузі. Основний зміст діяльності викладача включає в себе виконання декількох функцій: навчальної, що виховує, організуючої і дослідницької. У процесі навчання викладач вирішує завдання навчання і розвитку курсантів [5, с. 172].

Діяльність викладача під час використання кейс-методу включає дві фази. Перша фаза являє собою складну творчу роботу зі створення кейса і питань для його аналізу.

Однак добре підготовленого кейса мало для ефективного проведення заняття. Для цього необхідно ще підготувати методичне забезпечення, як для самостійної роботи курсантів, так і для проведення майбутнього заняття.

Друга фаза включає в себе діяльність викладача у класі, де він виступає зі вступним і заключним словом, організовує малі групи і дискусію, підтримує діловий настрій на уроці, оцінює внесок курсантів в аналіз ситуації [3].

Мотиваційне забезпечення діяльності курсанта ґрунтується на пізнавальній активності, діалогічності, креативності, практичній значущості навчального матеріалу для кожного суб'єкта діяльності та вільному виборі його позиції. Ефективність процесу підготовки майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування багато в чому залежить від своєчасного врахування потреб, оскільки саме вони визначають всю діяльність курсантів. Динаміка підготовки майбутніх фахівців морської галузі до професійно орієнтованого спілкування значною мірою залежить від розвитку інтересу курсантів до навчального матеріалу (кейса), що обговорюється. З огляду на поданий матеріал ми констатуємо, що формуванню мотивації до професійно-орієнтованого спілкування у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі сприятиме дотримання таких рекомендацій: - використання професійно-орієнтованого навчального та автентичного матеріалу (морські публікації, інструкції, реальні кейси з життя); - застосування форм і методів навчання, що розвивають уміння професійно-орієнтованого спілкування; - визначення потреб курсантів у процесі підготовки до професійно орієнтованого спілкування та намагання їх задовольнити; вирішення цікавих кейсів, що сприяє розвитку пізнавального інтересу курсантів; - впровадження інформаційно-комунікативних та інтерактивних технологій у навчання англійської мови за професійним спрямуванням; - залучення курсантів до наукової діяльності у сфері професійно-орієнтованого спілкування, участі в олімпіадах. Другою умовою, що впливає на результативність процесу підготовки майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування, є розроблення інструктивно-методичної бази процесу впровадження кейс-технологій у підготовку майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування. Важливим етапом роботи з кейсами є підготовка матеріально-технічного та методично-інформативного забезпечення навчальної діяльності курсантів. Для них повинні бути створені відповідні робочі місця, розроблені методичні рекомендації та здійснено керівництво з виконання кейс-завдань. Потім розробляється графік та форми системи контролю за самостійною навчальною діяльністю курсантів, планується організація та характер консультацій [4, с. 169]. Проаналізувавши праці дослідників, робимо припущення, що ретельно розроблена інструктивно-методична база (алгоритми, плани, інструкції) має значний вплив на ефективність спілкування курсантів під час обговорення кейса. Необхідною умовою є однаковий доступ до інформації як викладачем, так і курсантом. Кожний учасник навчального процесу повинен користуватися періодичними виданнями, літературними джерелами та інтернет-ресурсами, оскільки велика частина практичної діяльності майбутніх фахівців морської галузі пов'язана з пошуком і переробленням професійно-орієнтованого матеріалу за допомогою інформаційних технологій, створення презентацій із

використанням мультимедійних засобів, що розвивають творчий потенціал і професійно-комунікативні вміння, необхідні у сфері морської галузі. Окрім того, викладач, який застосовує кейс-технології, повинен підготувати методичне забезпечення для ефективної роботи студентів над кейсом. Доцільно також перед аналізом кейса скласти запитання, які ставитимуться під час дискусії з теми. Це дасть змогу викладачеві визначити, яка додаткова інформація буде необхідна курсантам у ході підготовки до дискусії. Якщо інформацію та структуру кейса вже задано, то методичні рекомендації повинні стосуватися їх тлумачення.

Але кейс-метод не є універсальним. Ефективність методу полягає в тому, що він достатньо легко може бути поєднаний з іншими методами навчання. Його слід використовувати не замість, а в сукупності із класичними навчальними методами, тобто кейс-метод дозволить доповнити арсенал методичних прийомів [3]. Отже, кейс-технології поєднують у собі низку форм (практичне заняття, майстер-класи, самостійна й індивідуальна роботи, тренажерна практика тощо) та методів (аналіз конкретних ситуацій; ділова або рольова ігри; «мозковий штурм»; метод проектів; дискусія тощо) навчання. [7]. Вони повинні забезпечувати більш швидке засвоєння курсантами нових знань, розвиток умінь оперувати ними, набуття практичних умінь і навичок, стимулювання розвитку вмінь самостійно здобувати знання і застосовувати їх у професійній діяльності. Практичне заняття із застосуванням кейс-технологій ґрунтується на розумінні курсанта як суб'єкта навчального процесу, що спрямоване на розвиток особистості курсантів, їхнього творчого потенціалу та мотиваційно-ціннісної сфери. Роль викладача визначається як консультант, організатор навчального процесу, його завдання – направляти курсантів, полегшувати їхню взаємодію із зовнішнім інформаційним середовищем та пізнавальними джерелами задля виконання завдань. Курсант, його професійні потреби, мотивація, навчальні навички та вміння знаходяться у центрі навчального процесу (learner-centered approach) [8]. Таке заняття сприяє реалізації активності та самостійності курсантів, перетворює їх на активних суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності, рівноправних учасників педагогічного процесу. Крім того, спільна робота викладача та курсантів щодо визначення цілей та планування практичного заняття стимулює інтерес і мотивацію курсантів. Міжособистісне спілкування в навчальній групі має створювати атмосферу психологічного комфорту, забезпечувати формування позитивного емоційного контакту між викладачем і курсантами, створювати необхідні умови для самостійної роботи курсантів та вияву ініціативи у вирішенні поставлених завдань. Сьогодні професійна підготовка майбутніх фахівців морської галузі повинна бути направлена не лише на набуття курсантами знань, умінь і навичок на фоні загального уявлення про основи сучасного судноплавства, а й на діяльність творчого характеру, яка повинна забезпечувати досить високий рівень інтелектуальної активності курсантів. Саме тому кейс-технології є досить актуальним засобом розвитку комунікативних умінь майбутніх фахівців морської галузі. Ураховуючи викладений матеріал, можна стверджувати, що для успішної реалізації поставлених завдань із метою ефективного протікання навчального процесу необхідні: позитивна мотивація, наявність інструктивно-методичної бази процесу впровадження кейс-технологій у підготовку майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування та інтеграція кейс-технологій, нових і традиційних форм та методів навчання іншомовного професійно-орієнтованого спілкування у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі. Тільки забезпечення сукупності педагогічних умов, їхнього взаємозв'язку й взаємозумовленості сприятиме ефективності підготовки майбутніх фахівців морської галузі до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шеремета П.М., Канищенко Л.Г. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / ред. О.І. Сидоренка. Київ : Центр інновацій та розвитку, 1999. 80 с.
2. Збірник міні-кейсів: комунікативні процеси у навчанні / ред. Л.О. Савенкові. Київ, 2009. С. 341–343.
3. Михайлова Е.І. Кейс і кейс-метод: загальні поняття. *Маркетинг*. 2010. № 1. С. 196–197.
4. Деркач А.М. Кейс-метод в обучении. *Специалист*. 2010. № 4. С. 22–23.
5. Сімутін Е. Кейс-технології в навчальному процесі. *Освіта*. Київ, 2009. № 2. С. 172–179.
6. Варварецька Г.А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості майбутніх фахівців морського та річкового транспорту. *Наука і освіта*. 2013. № 6. С. 78–82.
7. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / ред. Сурмина Ю.П. Киев : Центр инноваций и развития, 2002. 286 с.
8. Як викладати ситуаційні вправи / заг. ред. О.І. Сидоренка. Київ, Центр інновацій та розвитку, 1999. 64 с.

Т.Н. Константинова, И.Ю. Тихонова. Педагогические условия подготовки будущих специалистов морской отрасли для профессионально-ориентированного общения средствами кейс-технологий в процессе изучения иностранного языка. – Статья.

Аннотация. В статье рассмотрена суть кейс-метода, раскрыты его содержание, требования. Рассмотрены основные компоненты применения кейс-метода как инновационной педагогической технологии в процессе преподавания иностранного языка, раскрыты педагогические условия формирования навыков профессионально-ориентированного общения будущих специалистов морской отрасли. Обращено внимание на значимость роли преподавателя в развитии положительной мотивации курсантов средствами кейс-метода.

Ключевые слова: кейс-метод, положительная мотивация, профессионально-ориентированное общение, методическое обеспечение.

T. Konstantynova, I. Tykhonova. Pedagogical conditions for the preparation of future maritime industry specialists for professionally-oriented communication by means of case technologies in the process of learning a foreign language. – Article.

Summary. The article is devoted to the discussion of the essence of the case – method, disclosed its content, requirements. The main components of the use of the case-method as an innovative pedagogical technology in the process of teaching a foreign language are examined and pedagogical conditions for the formation of professionally-oriented communication skills of future marine industry specialists are revealed. Attention is drawn to the importance of the role of the teacher in the development of positive motivation of cadets by the case method.

Key words: case method, positive motivation, professionally oriented communication, methodological support.

УДК 378.147:[81'271:656.61]

Т.М. Константинова

старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін

Дунайського інституту

Національного університету «Одеська морська академія»,

м. Ізмаїл, Одеська область, Україна

Л.П. Турлак

старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін

Дунайського інституту

Національного університету «Одеська морська академія»,

м. Ізмаїл, Одеська область, Україна

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. Стаття присвячена питанням мовленнєвої культури майбутніх спеціалістів морської галузі. Надано аналіз специфіки роботи в системі морського транспорту, що належить до найбільш динамічних перспективних галузей міжнародного господарства. Розкрито суть структури і функцій фахівців морської галузі, професійна діяльність яких пов'язана з морською промисловістю, морською транспортною системою, експлуатацією морських портів. Звернуто увагу на вагомість сфери розвитку мовної комунікації, знання мови, культури мовлення, що визначають рівень галузевого професіоналізму, від якого залежить успішне виконання виробничих завдань і людське життя.

Ключові слова: мовленнєва культура, мовна комунікація, морський транспорт, галузевий професіоналізм.

У багатьох сферах людської діяльності, зокрема, у сфері мовної комунікації, знання мови, культури мовлення визначає рівень професіоналізму, від якого залежить не тільки успішне виконання виробничих завдань, а навіть і людське життя. До таких фахівців належать працівники морської галузі, які забезпечують перевезення людей, вантажів в особливих умовах – умовах міжнародних морських сполучень, в яких беруть участь практично всі країни світу. Формування сучасного конкурентоздатного спеціаліста у